

KIESRAAD

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Onderwerp
Advies grondwetsherziening verkiezingswijze Eerste
Kamer

KIESRAAD

Datum
15 oktober 2019

Ons kenmerk

Inlichtingen
T +31 (0) 70 426 62 66

Uw kenmerk

Blad
1 van 3

Bezoekadres
Zurichtoren, 14 etage
Muzenstraat 85
2511 WB Den Haag

Postadres
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Internetadres
www.kiesraad.nl

E-mailadres
kiesraad@kiesraad.nl

1. Inleiding

In uw brief van 3 september 2019 heeft u de Kiesraad verzocht om een advies uit te brengen over het conceptwetsvoorstel houdende verklaring dat er grond bestaat een voorstel in overweging te nemen strekkende tot verandering in de Grondwet van de bepalingen inzake de verkiezing, de inrichting en samenstelling van de Eerste Kamer der Staten-Generaal en de bepaling inzake veranderingen in de Grondwet (hierna: het wetsvoorstel).

Dit voorstel vloeit voort uit het kabinetsstandpunt over het eindrapport van de Staatscommissie parlementair stelsel (Kamerstukken II, 2018/19, 34 430, nr. 10). Het voorstel tot grondwetsherziening bevat twee onderdelen: de wijze van verkiezing van de Eerste Kamer en de tweede lezing van voorstellen tot wijziging van de Grondwet.

2. Reikwijdte advies

In het advies dat u hierbij aantreft, adviseert de Kiesraad over bepaalde reeds bekende aspecten van de voorgenomen wijze van verkiezing van de Eerste Kamer. De grondwetsherzieningsprocedure valt als zodanig buiten de adviesbevoegdheid van de Kiesraad (art. A 3, tweede lid, Kieswet). Ook de meer principiële vraag of het wenselijk of noodzakelijk is dat de Grondwet moet worden gewijzigd om een andere wijze van verkiezing van de leden van de Eerste Kamer mogelijk te maken is een beleidsmatige keuze en geen uitvoeringstechnische

aangelegenheid. Deze vraag wordt om die reden hier verder buiten beschouwing gelaten.

De nadere uitwerking van dit voorstel in de Kieswet moet nog plaatsvinden. Pas bij die uitwerking zullen de concrete gevolgen voor de procedure van de verkiezing van de Eerste Kamer duidelijk worden. De Kiesraad brengt op dat moment graag in meer detail advies uit over deze uitwerking.

3. Samenvatting

Met dit voorstel tot grondwetsherziening wordt voorgesteld de wijze van verkiezing van de Eerste Kamer te wijzigen. Voorgesteld wordt om elke drie jaar de helft van de leden van de Eerste Kamer voor zes jaar te gaan kiezen, in plaats van iedere vier jaar in zijn geheel. Hiermee wordt teruggekeerd naar de wijze van verkiezing die gold tussen 1922 en 1983.

De wijze van verkiezing van de leden van de Eerste Kamer wordt op hoofdlijnen in de Grondwet geregeld. Nadere uitwerking vindt plaats in de Kieswet. De Kiesraad adviseert om in een zo vroeg mogelijk stadium duidelijk te maken welke concrete aanpassingen worden voorzien. Op die manier wordt helder wat de mogelijke neveneffecten zijn van deze andere wijze van verkiezing op de samenstelling van de Eerste Kamer. Dit is bijvoorbeeld van belang voor kleine partijen waar het gaat om de mogelijke effecten die de wijze van verkiezing kan hebben op de samenstelling van de Eerste Kamer door een verhoogde kiesdeler.

4. Neveneffect grotere kiesdeler

In het algemeen deel van de Memorie van Toelichting wordt aangegeven dat een van de mogelijke neveneffecten van de voorgestelde wijze van verkiezing van de Eerste Kamer een verhoging van de kiesdeler zou kunnen zijn. Dit is een verwachting, omdat het bij de driejaarlijkse (gedeeltelijke) verkiezing van de Eerste Kamer om minder zetels gaat dan nu het geval is (37 of 38 in plaats van 75). U geeft aan dat bij de uitwerking van het onderhavige voorstel in de Kieswet zal worden onderzocht op welke wijze dit effect kan worden beperkt.

Een mogelijke toename van de kiesdeler kan een dusdanig effect hebben op de samenstelling van de Eerste Kamer dat kleine partijen minder gemakkelijk toegang tot de Eerste Kamer hebben.¹ De Kiesraad adviseert om dit aspect van het wetsvoorstel - de wijze waarop de afzonderlijke verkiezing door de leden plaats zal vinden - niet pas bij de wijziging van de Kieswet uit te werken. Bij voorkeur zou dit thans in de Memorie van Toelichting op dit wetsvoorstel (op hoofdlijnen) kunnen worden opgenomen. Anders is het aanbevelenswaardig hierover meer duidelijkheid te bieden alvorens in tweede lezing wordt gestemd over de voorgenomen grondwetswijziging. Op die manier is voor de grondwetgever duidelijk

---

¹ Bij de Eerste Kamerverkiezing van 27 mei 2019 zijn in totaal 589 stemmen (570 stemmen van provinciale statenleden en 19 stemmen van kiescollegeleden in Bonaire, Sint-Eustatius en Saba) uitgebracht bij een opkomst van 100%. De kiesdeler bedroeg afgerond (173.121/75) 2308 stemmen. Als alle 589 provinciale statenleden en leden van de kiescolleges elke drie jaar mogen stemmen voor de helft van de Eerste Kamerleden, bijvoorbeeld 38 zetels, wordt de kiesdeler verdubbeld: (173.121/38) afgerond 4556 stemmen om een zetel te bemachtigen.

Datum
15 oktober 2019

Kenmerk

Onderdeel
Kiesraad

Blad
3 van 3

welke mogelijke neveneffecten van deze andere wijze van verkiezing uit kunnen gaan op de samenstelling van de Eerste Kamer.

De Kiesraad,
voor deze,

J.G.C. Wiebenga,
voorzitter

P.J. Young,
secretaris-directeur